

YARGITAY
21. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2014/11828
Karar No. 2014/17346
Tarihi: 15.09.2014

İlgili Kanun / Madde
6100 S. HMK. /16

- ***HAKSIZ FİİLDEN DOĞAN DAVLARIN ZARAR GÖRENİN YERLEŞİM YERİNDE DE AÇILABİLECEĞİ***
- ***İŞ KAZASI GEÇİREN İŞÇİNİN YERLEŞİM YERİNDE DAVA AÇABİLECEĞİ***

ÖZETİ HMK'nın "Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki" başlıklı 16. maddesine göre haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.

5521 sayılı Kanun'un 5. maddesinde, bu maddeye aykırı sözleşmenin muteber olmadığı belirtilmek suretiyle yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin olduğu belirtilmiş ise de iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin davalarda HMK'nın 16. maddesinin uygulanma yeri olup olmadığının tartışılması gerekmektedir.

İş Hukuku Yargılama Kurallarının, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Mevzuatının temel prensibi olan "işçinin korunması temel ilkesi" ne uygun düşecek biçimde yorumlanması Anayasa'nın 2. maddesinde tanımını bulan Sosyal Hukuk Devleti'nin gereğidir. 5521 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan yetki kuralı ve sözleşme yasağı; işçilerin çalışmalarından doğan alacak ve tazminat haklarını en az giderle ve mümkün olan süratle elde etmelerine ve sözleşmelere işçi aleyhine yetki kuralı konulmasına engel olmaya yönelik olup diğer yasalar ile işçiler yararına getirilen düzenlemelerin uygulanmasına engel olacak biçimde veya genele yönelik getirilen bir hakkın işçiler yönünden uygulanma imkanını ortadan kaldıracak biçimde dar yorumlanması doğru değildir.

1086 sayılı HUMK'un 21. maddesinde yer almayan ve zarar görene haksız fiilden doğan davasını zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da yerleşim yeri mahkemesinde açma imkanı veren HMK'nın 16. maddesi 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olup önceden planlaması veya iradesi olmaksızın zarara uğrayan mağdurun kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açmak suretiyle hak araması kolaylaştırılmak istenmiştir.

İş Mahkemelerinde açılacak davalarda özel Kanun niteliğindeki 5521 sayılı Kanun'un yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanma önceliği bulunmakta ise de; yine aynı Kanun'un 15. maddesine göre bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde uygulanma yeri olan ve genel Kanun niteliğinde bulunan 6100 sayılı HMK'nın 16. maddesi ile sonradan getirilen ve

01.10.2011 tarihinden itibaren haksız fiil sonucu zarara uğrayanlara haksız fiilden kaynaklanan davalarını yerleşim yeri mahkemelerinde açma imkanı tanıyan hükmün; özel Kanun ile getirilen seçimlik yetkiyi Sosyal Hukuk Devleti'nin gereklerine ve "işçinin korunması temel ilkesi" ne uygun ve karşılaştırmalı hukuktaki benzerlerinde olduğu gibi işçi yararına genişlettiği kabul edilerek HMK'nın 16.maddesinin, 5521 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile tanınan seçimlik yetki kuralının yanında (ilaveten) uygulanması gerektiği kabul edilmelidir

Davacı, iş kazası sonucu maluliyetinden doğan maddi ve manevi tazminatın ödetilmesine karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme ilamında belirtildiği şekilde, yetkisizliğine karar vermiştir.

Hükmün davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hakimi Mehmet Oktar tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

Dava, iş kazası nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Mahkemece, yetkisizlik kararı verilerek dava dosyasının davalı şirketin yerleşim yeri olan Çekmeköy/İstanbul adresi itibariyle İstanbul Anadolu Nöbetçi İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

Uyuşmazlık, yetkili mahkemenin belirlenmesi noktasında toplanmaktadır.

01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 447/2.maddesine göre "Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır" hükmü gereğince uyuşmazlığın 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5 ve 15. maddeleri ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümleri doğrultusunda çözüme kavuşturulması gerekir.

HMK'nın "Genel Kural" başlıklı 5. maddesine göre mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu Kanundaki hükümlere tabidir. Yetkiye ilişkin hükümleri saklı tutulan Kanunlardan birisi de 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunudur. 5521 sayılı Kanun'un 5. maddesinde "İş Mahkemelerinde açılacak her dava, açıldığı tarihte dava olunanın Türk Medeni Kanunu gereğince ikâmetgâhı sayılan yer mahkemesinde bakılabileceği gibi işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkemede de bakılabilir. Bunlara aykırı sözleşmeler muteber sayılmaz" hükmü yer almaktadır. Kanun'un 15. maddesinde ise bu Kanunda sarahat bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağı bildirilmiştir. Genel yetki kuralı dışında düzenleme öngörülmemiş olması karşısında, HMK'da yer verilen özel yetkiye ilişkin düzenlemelerin İş Mahkemelerinin yetkisinin belirlenmesinde dikkate alınması gerekmektedir.

HMK'nın "Haksız Fiilden Doğan Davalarda Yetki" başlıklı 16. maddesine göre haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.

5521 sayılı Kanun'un 5. maddesinde, bu maddeye aykırı sözleşmenin muteber olmadığı belirtilmek suretiyle yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin olduğu belirtilmiş ise de iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin davalarda HMK'nın 16. maddesinin uygulanma yeri olup olmadığının tartışılması gerekmektedir.

İş Hukuku Yargılama Kurallarının, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Mevzuatının temel prensibi olan "işçinin korunması temel ilkesi" ne uygun düşecek biçimde yorumlanması Anayasa'nın 2. maddesinde tanımını bulan Sosyal Hukuk Devleti'nin gereğidir. 5521 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan yetki kuralı ve sözleşme yasağı; işçilerin çalışmalarından doğan alacak ve tazminat haklarını en az giderle ve mümkün olan süratle elde etmelerine ve sözleşmelere işçi aleyhine yetki kuralı

konulmasına engel olmaya yönelik olup diğer yasalar ile işçiler yararına getirilen düzenlemelerin uygulanmasına engel olacak biçimde veya genele yönelik getirilen bir hakkın işçiler yönünden uygulanma imkanını ortadan kaldıracak biçimde dar yorumlanması doğru değildir.

1086 sayılı HUMK'un 21. maddesinde yer almayan ve zarar görene haksız fiilden doğan davasını zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da yerleşim yeri mahkemesinde açma imkanı veren HMK'nın 16. maddesi 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olup önceden planlaması veya iradesi olmaksızın zarara uğrayan mağdurun kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açmak suretiyle hak araması kolaylaştırılmak istenmiştir.

İş Mahkemelerinde açılacak davalarda özel Kanun niteliğindeki 5521 sayılı Kanun'un yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanma önceliği bulunmakta ise de; yine aynı Kanun'un 15. maddesine göre bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde uygulanma yeri olan ve genel Kanun niteliğinde bulunan 6100 sayılı HMK'nın 16. maddesi ile sonradan getirilen ve 01.10.2011 tarihinden itibaren haksız fiil sonucu zarara uğrayanlara haksız fiilden kaynaklanan davalarını yerleşim yeri mahkemelerinde açma imkanı tanıyan hükmün; özel Kanun ile getirilen seçimlik yetkiyi Sosyal Hukuk Devleti'nin gereklerine ve "işçinin korunması temel ilkesi" ne uygun ve karşılaştırmalı hukuktaki benzerlerinde olduğu gibi işçi yararına genişlettiği kabul edilerek HMK'nın 16.maddesinin, 5521 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile tanınan seçimlik yetki kuralının yanında (ilaveten) uygulanması gerektiği kabul edilmelidir.

Somut olayda, davacının yerleşim yeri Akdeniz/Mersin olduğundan davacının seçimlik hakkını HMK'nın 16. maddesine göre yerleşim yerinin yargı çevresi olarak bağlı bulunduğu Mersin İş Mahkemesi'nde dava açarak kullanması hukuka uygun olup, mahkemece davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken yerinde olmayan gerekçeyle yazılı şekilde yetkisizlik kararı verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacı vekilinin bu yönü amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 15.09.2014 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY

Dairenin bozma kararına konu uyuşmazlık, davacı zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinin açılan tazminat davasında yetkili olup olmadığına ilişkindir.

Davaya konu somut olayda, davacı Orçun Nergiz Davalının Denizli/Sarayköy'de bulunan şantiyesinde kaynak ustası olarak çalışmakta iken geçirdiği iş kazası sonucu malûl kalmıştır. Davacının çalıştığı yer Denizli/Sarayköy, davalı şirketin merkez adresi ise İstanbul'dur. Davacı dava açtığı tarihte Mersin adresinde oturmaktadır. Mahkemece, dava konusu olayın Denizli'de meydana gelmesi, davalının adresinin İstanbul olması ve davalının süresinde yetki itirazında bulunması gerekçelerine dayanarak açılan dava bakımından yetkisizlik kararı verilmiştir. Verilen karar, davanın açıldığı Mersin'in davalı işverenin yerleşim yeri olmadığı gibi davacı işçinin işini yaptığı yer mahkemesi de olmaması nedeniyle 5521 sayılı kanunun 5. maddesi hükümleri uyarınca yerindedir.

Kararı davacı taraf temyiz etmiştir. Dairemizce, HMK'nın 16. maddesindeki "...zarar /görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir" hükmünün, davacı işçi yararına, işçinin korunması temel ilkesine uygun ve hak aramasını kolaylaştırmak amacıyla getirilmiş olduğu, bu nedenle davacının yerleşim yerinin bulunduğu Mersin'de de dava açılabilmesi gerekçeleri ile yerel mahkemenin yetkisizlik kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Uyuşmazlığın çözümünde, iş mahkemelerinin yetkisine ilişkin mevzuat hükümlerinin irdelenmesinde yarar vardır.

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Mahkemelerin yetkileri kanunla düzenlenir (Anayasa m. 142); hiç kimse, kanunen tâbi olduğu (kanunla

yetkili kılınan) mahkemeden başka bir mahkeme önüne çıkarılamaz (Anayasa m. 37). Bu nedenle, bir tüzük veya yönetmelik hükmü ile yetki kuralı konulamayacağı gibi, davalı kıyas veya yorum yolu ile kanunen yetkili olan mahkemeden başka bir mahkeme önünde kendisini savunmaya zorlanamaz.

Yetki kuralları, bütün davalar ve bazı davalar için olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan kural olarak bütün davalar için uygulanan yetki kuralına, genel yetki kuralı ve bu mahkemeye de genel yetkili mahkeme denir. Genel yetkili mahkeme, davalının yerleşim yeri mahkemesidir: Her dava, (kanunda aksine hüküm bulunmadıkça) açıldığı tarihte davalının (TMK gereğince) yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde görülür (m. 6). Bundan başka, bazı davalar için davalının yerleşim yeri mahkemesinin yanında, başka yer mahkemeleri de yetkili kılınmıştır. Örneğin sözleşmeden doğan davalarda, sözleşmenin ifa edileceği yerdeki mahkeme de yetkilidir (HMK m. 10). Bazı dava veya dava çeşitleri için kabul edilen bu istisnaî nitelikteki yetki kurallarına özel yetki kuralları denilmektedir. Kural olarak, özel yetki genel yetkiyi kaldırmaz, onunla birlikte uygulanır. Yani davacı, isterse genel yetkili mahkemede, dilerse özel yetkili mahkemede davasını açabilir. Davacı bu iki yetkili mahkemeden birini seçebilir.

Somut olayda, davaya bakmaya hangi yer iş mahkemesinin yetkili olduğu uyuşmazlık konusudur. İş mahkemelerinin yetkisi, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 5'de belirlenmiştir. İş uyuşmazlıkları bakımından diğer bazı özel yasalarda da yetkiye ilişkin hükümler bulunmaktadır. Örneğin 4857 sayılı Kanunun 79 uncu maddesinde, komisyon kararı ile iş güvenliği yönünden işin durdurulması veya işyerinin kapatılması kararına karşı işverenin yerel iş mahkemesine başvurması gibi. Ayrıca Deniz İş Kanunu ve 6356 sayılı STİSK da da yetkiye ilişkin düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Temyiz incelemesine konu uyuşmazlık bakımından uygulanacak olan 5521 sayılı kanunun 5. maddesindeki düzenlemeye göre, "İş mahkemelerinde açılacak her dava, açıldığı tarihte dava olunanın Türk Medeni Kanunu gereğince ikametgahı sayılan yer mahkemesinde bakılabileceği gibi, işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkemede de bakılabilir. Bunlara aykırı sözleşme muteber sayılmaz". Adı geçen hüküm irdelendiğinde, 6100 sayılı HMK'nın 16. maddesindeki "haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir" hükmünün iş yargılamasında uygulanamayacağı anlaşılabilecektir. Bu sonuca varabilmek için konuya birkaç açıdan bakılabilir:

/ Öncelikle 5521 sayılı kanunun yetkiye ilişkin getirdiği düzenlemeye bakılacak olursa üç hususun öne çıktığı görülecektir: Birincisi dava olunanın ikametgahı sayılan yer mahkemesi; ikincisi işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkeme; üçüncüsü de bunlara aykırı sözleşmenin muteber sayılmamasıdır.

Son belirtilen husus, iş mahkemelerinin yetkilerinin kamu düzeninden sayılmasını göstermektedir ki, kamu düzeninden sayılması, hakim yetki konusunu re'sen gözönüne alması anlamına gelmektedir. Yetki kamu düzeninden olmakla birlikte kesin değildir. Çünkü, 5521 sayılı kanun 5. maddede yetkiyi seçenekli hale getirmiştir. Bu seçenek, davalının ikametgahı mahkemesi veya işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkemedir.

5521 sayılı kanunun kamu düzeninden saydığı yetkinin, 6100 sayılı HMK'nın 16. maddesi hükmünün işçi lehine kolaylık getirdiğinden bahisle uygulanması söz konusu olabilir mi? Bu sorunun cevabı bize göre olumsuzdur.

HMK'nın 5. maddesi özel kanunlardaki yetkiye ilişkin hususları saklı tutmuştur. Bu özel kanunların içinde 5521 sayılı kanunun yetkiye ilişkin hükümleri de bulunmaktadır. HMK 16. maddenin iş mahkemelerinde uygulanması demek, HMK'nın 5. maddesini yok saymak demektir. Bu hükmü yok sayarsak, yani 5521 sayılı kanunun yetkiye ilişkin hükümleri uygulanmaz ise 5. maddenin bir anlamı kalmayacaktır. Şöyle ki; 5521 sayılı kanun, kanunun yetkiye ilişkin hükümlerine aykırı sözleşme yapılamayacağını belirtmektedir. Buna paralel hüküm HMK m. 17 de getirilmiş ve yetki sözleşmesi dar bir alana hasredilerek sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri arasındaki uyuşmazlıklara özgülenmiştir. İşçinin taraf olduğu uyuşmazlıklar bakımından bu hüküm zaten uygulanamayacaktır. O halde 5521 sayılı kanunun belirtilen hükmünün bir anlamı kalmamıştır. 5521'deki "dava olunanın ikametgahı mahkemesinin yetkili olması" hususu ise, zaten daha önce HUMK da olduğu gibi HMK da da genel bir

yetki kuralı olarak yer almaktadır. O halde 5521 in bu hükmü de HMK da ki hüküm karşısında anlamsız hale gelmektedir. Geriye işçinin işini yaptığı işyeri için yetkili mahkeme hükmü kalmaktadır.

Yetkili mahkemenin belirlenmesinde önemli olan, işin yapıldığı "işyeri" tanımına, 5521 sayılı kanunda yer verilmemiştir, işyeri, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2 inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, işveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür. 5510 sayılı kanununun 11. maddesi ise işyerini; "sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir" şeklinde tanımladıktan sonra, işyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçların da işyerinden sayılacağını belirtmiştir. Dolayısıyla, İş Kanunu'na paralel hükümler getirmekle, bir yer, ancak işin niteliği ve yürürümü /bakımından işyerine bağlı bulunuyorsa, o işyerinden sayılacaktır. İşyeri işçi açısından sözleşmenin (iş sözleşmesinin) ifa edileceği yerdir. Buradaki (HMK m. 10 daki) sözleşmeden maksat, konusu malvarlığı (mamelek) hakkı olan borçlar hukukuna ilişkin sözleşmelerdir; örneğin satış, hizmet, kira, eser ve vekâlet sözleşmelerinden doğan davalar gibi. Bu hüküm de HMK nın dava "sözleşmeden doğan davalarda, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir" şeklindeki 10. maddeye göre bertaraf edilmiş olmaktadır.

O zaman şu soruyu sormak gerekir HMK hükümleri ile 5521 sayılı kanunun yetkiye ilişkin ayırıcı özellikleri HMK da getirilen hükümlerle bertaraf edilmiş iken, kanun koyucu HMK 5. madde ile hangi özel kanundaki yetkiye ilişkin hükmü saklı tutmaktadır. Kanun koyucu abesle iştiğal etmeyeceğine göre, her durumda 5521 sayılı kanun hükümlerinin geçerli olduğunu, diğer kanunlardaki yetki kurallarının uygulanmayacağını belirtmek istemiştir.

Başka bir açıdan bakıldığında, 5521 sayılı kanunun 15. maddesi "Bu Kanunda sarahat bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri (HMK) uygulanır" hükmünü getirmiştir. 5521 sayılı kanunda, yetki bakımından açık olmayan bir durum söz konusu değildir. Yetki konusu kanunda (5521 m. 5) açık olarak düzenlenmiş olduğuna göre, yetki bakımından HMK ya gitmeye gerek yoktur. Yoksa 15. madde anlamsız hale gelecektir.

Diğer taraftan, iş hukukunun işçiyi koruma işlevinin, açık bir düzenleme bulunmadıkça, kıyas veya yorum yoluyla iş yargılamasında da uygulanmasını gerektirmez. Bu nedenle, açılan dava bakımından Mersin iş mahkemesi yetkili sayılmayacağından sayın çoğunluğun bu yöne ilişkin bozma gerekçelerine katılmamaktayım.